

پدران را از حاشیه به متن وارد کنیم

تأملات و توصیه‌هایی در مورد احیای نقش تربیتی پدران در واحدهای پیش‌دبستانی

مر ترضی مجدفر

اشاره

پدران، عنصر فراموش شده‌ی تعلیم و تربیت کودکان ایرانی، به‌ویژه در دوره‌ی پیش‌دبستانی هستند. در واحدهای پیش‌دبستانی، ارتباط عمده‌ی مربیان و نیز مدیران با اولیای نوآموزان، از طریق مادران صورت می‌گیرد و پدران در این میان جایگاه شایسته‌ای ندارند. مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی، در سلسله مطالبی که با عنوان «پای صحبت پدران» منتشر خواهد کرد، به دنبال آن است تا از دیدگاه‌ها و نظرات پدران پیرامون فرزندپروری و ارتباط با کودکان آگاه شود و در حد وسع و توان خود، راهکارهایی را فراروی آن‌ها قرار دهد. در این میان، منتظر پرسش‌ها و دیدگاه‌های پدران عزیز هم هستیم و آمادگی خود را برای طرح این پرسش‌ها و تبادل نظر درباره‌ی آن‌ها اعلام می‌کنیم. از مربیان واحدهای پیش‌دبستانی هم درخواست می‌کنیم، در ایجاد ارتباط بین پدران با مجله بکوشند. برای آغاز بحث، مطالب این شماره از مجله در ارتباط با پدران را، به اهمیت و جایگاه پدر در خانواده و تعلیم و تربیت کودکان، به ویژه در دوره‌ی پیش‌دبستانی، اختصاص داده‌ایم.

* اول: در منزل خواهرم هستیم. فرزندش قرار است سال آینده به اول دبستان برود. او به غیر از چند سالی که به واسطه‌ی کارمندبودن پدر و مادرش به مهدکودک می‌رفت، دو سال گذشته را نیز در آمادگی سپری کرده است. از قرار در کودکانستان، به مناسبت پایان سال و فرارسیدن عید، جشنی برگزار کرده‌اند و فیلمی از مراسم را هم به هر خانواده داده‌اند. با اصرار خواهرزاده‌ام فیلم را می‌بینیم. به غیر از خلاقیت‌ها و هنرنمایی‌های کودکان هنرمند، حضور خانواده‌ها در مراسم نیز جالب است... ولی نه! درست نیست بگوییم خانواده‌ها یا پدران و مادران. در قسمت تماشاچیان، فقط مادران حضور دارند و بس. پدرها، یا دعوت نشده‌اند و یا دعوت شده‌اند و نیامده‌اند.

* دوم: برای سخن‌رانی در جمع اولیای یک واحد پیش‌دبستانی که قرار است فرزندان آن‌ها سال بعد به کلاس اول دبستان بروند، دعوت شده‌ام. از توضیحات مدیر کودکانستان متوجه شده‌ام که دو کلاس پیش‌دبستانی ۲۵ نفره دارند و باید حدوداً ۵۰ مادر و ۵۰ پدر در جلسه حاضر باشند. به محل تجمع اولیا راهنمایی می‌شوم. سالن خیلی کوچک‌تر از آن است که ۱۰۰ نفر در آن جا بگیرند. کل حضار به زحمت به ۴۵ نفر می‌رسند، ولی جالب این‌جاست که همه‌ی ۴۵ نفر خانم هستند. از مدعوین می‌پرسم: «پدرها کجا هستند؟!» می‌گویند: «چون

هفت دلیل برای همراهی توأمان پدران و مادران در تعلیم و تربیت کودکان

• کودک، پدر و مادر خود را افرادی به غایت مطلوب، الهام‌بخش، کمک‌کننده و راهنما می‌داند و یا تصور می‌کند. از وظایف و نقش‌های تربیتی پدران و مادران، یکی هم این است که سعی کنند تصورات کودکان و نوجوانان درباره‌ی آنان به واقعیت نزدیک باشد و به هیچ عنوان، یکی بر دیگری ترجیح نیابد.

• کودک، در موقعیت‌های گوناگون، پدر یا مادر خود را داناترین، نیرومندترین و زیباترین موجود می‌داند و حتی آرزو می‌کند چون آنان باشد و می‌کوشد رفتارهای آن‌ها را تقلید کند. برای تحقق چنین ایده‌آل‌هایی، لازم است نقش‌های پدری و مادری، همراه با هم ایفا شوند.

• پدر به همراهی مادر (و یا بالعکس)، تأمین معاش و رفع نیازهای خانواده و فرزندان را بر عهده دارند. اما آیا این نیازها فقط به وسایل و امکانات مادی زندگی محدود می‌شوند یا مهر و محبت، عشق، دل‌بستگی و زنجیرهای عاطفی را هم دربرمی‌گیرند؟

• پدر و مادر، در مقام مکمل یکدیگر، عامل اعتماد، اطمینان و منبع امنیت در خانواده هستند. راه‌های جلب اعتماد و اطمینان کودکان و ایجاد امنیت برای آنان را در چه می‌دانید؟ پدر و مادر، هر یک چگونه می‌توانند مورد اعتماد فرزند یا فرزندان‌شان واقع شوند و کودکان چه‌طور می‌توانند به آن‌ها اطمینان کنند؟ برای ایجاد چنین شرایطی در خانواده، زمان چه نقشی دارد و همراهی پدران و مادران با کودکان در موقعیت‌های گوناگون داخل و خارج خانه، چگونه می‌تواند محقق شود؟

• پدر و مادر، به دلیل تجربه‌ای که دارند، مراکز دانایی و اندیشه‌ی خانواده و نمایندگان اعضای آن در دنیای خارج از خانه‌اند. کودک دوست دارد دانسته‌ها و اندیشه‌های مدرسه‌ای خود را با پدر و مادرش مرور کند و رد یا تأیید آن‌ها را از او بخواهد.

• پدر و مادر، به دلایل گوناگون و از جهات مختلف، از نظر کودک منبع قدرت هستند. ولی کودک توقع دارد، این قدرت برای او منشأ خیر باشد، نه بلا و زحمت. پدر و مادر، هر یک باید به‌گونه‌ای رفتار کنند که فرزندان‌شان آرزوی دیدار و مواجهه با آن‌ها را داشته باشد.

• در نهایت، رهبری خانواده، امروزه به طور توأمان بین پدر و مادر تقسیم شده است و کودک، باید جنبه‌های گوناگون این مقوله را در زندگی روزمره خود مشاهده کند.

پدران عزیز!

آیا حضور خود را در هفت محوری که بیان شد، ملاحظه می‌کنید؟!

کار دارند، فقط مادرها را دعوت می‌کنیم و اساساً برای هیچ پدری دعوت‌نامه نمی‌فرستیم. دعوت‌نامه‌ها به اسم مامان‌هاست.»

• سوم: با جمعی دوستانه نشستیم و چای می‌خوریم. یکی از دوستان، دختر بچه‌ی ۵ ساله‌ای دارد که امسال پیش‌دبستانی می‌رود. از زمین و زمان حرف می‌زنیم و صحبت به خرج‌هایی که کودکان‌ها رودست خانواده‌ها می‌گذارند، کشیده می‌شود. دوستم می‌گوید: «هر روز یک فهرست می‌دهند که فلان چیز را بخرید، بهمان چیز را بیاورید. اصلاً از کجا معلوم که با این همه وسیله که می‌خریم و به کودکان‌ها تحویل می‌دهیم، با بچه‌ها کار کنند؟»

از دوستانم می‌خواهیم علت بدبینی‌اش را توضیح دهد. می‌گوید: «من که همیشه دخترم را از پشت پرده به مربیان کودکان‌ها تحویل می‌دهم و از داخل آن‌جا هیچ خبری ندارم. درست است که برخی محدودیت‌ها و ویژگی‌های فرهنگی کشورمان، باعث می‌شود آقایان نتوانند همواره در آموزشگاه‌های دخترانه حضور پیدا کنند، ولی به نظرم باید ترتیبی اتخاذ کنند که ما پدران از آن‌چه داخل کودکان‌ها می‌گذرد، آگاه شویم. من فکر می‌کنم این طوری بیشتر و بهتر می‌توانم به روش‌های تربیتی مربیان فرزندم اعتماد کنم و حتماً می‌توانم به آن‌ها

* چهارم: چهارم دیگر ندارد. در

یک کلام، پدران در تعلیم و تربیت کودکان خود، به حاشیه رانده شده‌اند.

در حال حاضر، مسئولیت خانواده‌ها در امور گوناگون، به طور ناهمگن و غیرقابل قبول بین پدران و مادران تقسیم شده است. عبارت دیگر،

پدران به اجبار یا از روی عرف، تأمین معیشت خانواده‌ها را متقبل شده‌اند

و بقیه‌ی تعهدات، از جمله وظیفه‌ی سترگ تعلیم و تربیت فرزندان، به مادران

سپرده شده است. به همین سبب، در تمامی رویدادهای تعلیم و تربیتی مرتبط با واحدهای

پیش‌دبستانی نیز، پدران در حاشیه‌اند. در جشن‌ها حضور ندارند، از جلسات آموزش خانواده استفاده‌ی

نمی‌برند و نیز از آن‌چه درون آموزشگاه‌های فرزندان‌شان می‌گذرد، به اجبار بی‌خبرند. در واقع، درست است که از سر اضطرار،

مهم‌ترین وظیفه‌ی پدر، به تأمین معاش و رسیدگی به اوضاع اقتصادی خانواده تبدیل شده و مادران بسیاری از وظایف دیگر از جمله رسیدگی به تعلیم

و تربیت فرزندان را به عهده گرفته‌اند، ولی متولیان تعلیم و تربیت در این زمینه وظیفه‌ی بزرگی دارند و نباید به راحتی با پروژه‌ی حذف پدران همراهی کنند. به

نظر می‌رسد زمان احیای نقش تربیتی پدران در خانواده‌ها و نظام تعلیم و تربیت کشورمان فرارسیده است و چه بهتر که این اتفاق از واحدهای پیش‌دبستانی

آغاز شود. لازم است برای این منظور، در هر یک از واحدهای پیش‌دبستانی، منطقه‌ها، شهرستان‌ها و اقلیم‌های فرهنگی گوناگون، با الهام از شرایط خاص

محلی و فرهنگی، برنامه‌های ویژه‌ای به اجرا درآیند.

تمرین

* پرسش‌هایی برای بحث، گفت‌وگو و تبادل نظر

از مدیران و مربیان واحدهای پیش‌دبستانی، والدین علاقه‌مند، مسئولان آموزشی مرتبط با کودکان‌ها و اعضای انجمن‌های اولیا و مربیان درخواست می‌شود، برای احیای نقش تربیتی پدران در آموزشگاه‌های پیش‌دبستانی، در مورد پرسش‌های زیر اندیشه کنند و نتایج بحث، گفت‌وگو و تبادل نظر درباره‌ی هر یک از پرسش‌ها را به اجرا بگذارند.

۱. سه ماجرای واقعی ذکر شده در ابتدای این نوشته را دوباره بخوانید. آیا در کودکان‌ها شما چنین مشکلی یا مشکلی مشابه با آن وجود دارد؟ وضعیت

هفت وظیفه در وظایف تربیتی توأمان پدران و مادران

• پدر و مادر، تعیین کننده‌ی فلسفه، ارزش‌ها و نگرش‌های حاکم بر خانواده هستند. پدر و مادر هر طور بیندیشند، هر فلسفه‌ای در زندگی داشته باشند و به هر ارزش و نگرشی پای بند باشند، بر اندیشه و عمل فرزندان‌شان تأثیر مستقیم خواهند داشت.

• پدر و مادر، نظم‌دهنده‌ی روابط افراد خانواده با یکدیگر، دوستان، فامیل و با دیگران هستند. این روابط باید قاعده‌مند باشند و همواره از یک اصل منطقی تبعیت کنند.

• پدر و مادر، تعیین کننده‌ی برنامه برای زندگی اعضای خانواده هستند.

• پدر و مادر، مدیریت اوقات فراغت و کار خانواده را نیز بر عهده دارند. آن‌ها، تنظیم کننده‌ی ساعات کار، وقت مدرسه، بازی و تفریح، معاشرت با دوستان و فامیل، خرید، استراحت و ... در خانواده هستند. البته آن‌ها خود نیز باید در همه‌ی صحنه‌ها حضور داشته باشند.

• پدر و مادر، سازمان دهنده و تقسیم کننده‌ی وظایف افراد در خانواده هستند و خود نیز باید وظایفی را همسان با بقیه عهده‌دار شود.

• پدر و مادر، صیانت کننده و مراقب خانواده در امور جسمی، اخلاقی و معنوی هستند.

• پدر و مادر، حافظ نظم در خانواده هستند.

را به طور کامل تشریح کنید و بگویید، اگر چنانچه وضعیت پیش آمده براساس تصمیم شما نیست، برای رفع آن‌ها چه اقدام‌ها و فعالیت‌های انگیزشی باید در دستور کار کودکان قرار گیرد؟

۲. اگر نظر شما بر حضور پدران در کودکان مبتنی است و با وجود این، پدر یا پدرانی هستند که با وجود اعمال انواع روش‌های انگیزشی، باز هم به شرکت در جلسات گوناگون شما راضی نیستند، در نهایت با آن‌ها چه می‌کنید؟ در این صورت، آیا این عده‌ی معدود از پدران را رها می‌کنید و از اصلاح رفتار آن‌ها دست می‌کشید؟

۳. فکر می‌کنید به غیر از بهانه‌هایی چون «مشغله داشتم»، «گرفتار بودم»، «کار داشتم»، «باید نان زن و بچه را دریاورم»، که دلایل فردی ابراز شده از سوی پدران هستند، چه دلایل دیگری در منفعل شدن و به حاشیه رفتن پدران تأثیر گذارند؟

۴. آیا استفاده از برنامه‌هایی که به نوعی حس زیبایی شناختی پدران (و نیز مادران) را تحریک کند، مانند اجرای سرودهای ساده توسط نوآموزان، اجرای تئاتر و برگزاری شب شعر با حضور فرزندان، می‌تواند در آشتی دادن پدران با تعلیم و تربیت و حضور آن‌ها در آموزشگاه مؤثر باشد؟ آیا در این زمینه تجربه‌ای داشته‌اید؟ به نظر شما کودکانی که ماجرایش را در بخش اول این نوشته خواندید، چه اشتباه یا قصوری داشته است که تماشاچیان فقط از مادران بوده‌اند؟ آیا واقعا هیچ پدری تمایل نداشته است هنرنمایی فرزندش را از نزدیک ببیند؟ بحث کنید.

۵. پدری که با دوستانش در حال چای خوردن و صحبت است و ماجرای او را در بخش سوم ابتدای این نوشته خواندید، به خاطر این که از چگونگی تعلیم و تربیت فرزندش در کودکان بی‌خبر است، گله‌مند است. در مورد معایب و محاسن روش‌های زیر که می‌توانند در مقام ابرازی برای اطلاع رسانی به اولیا ایفای نقش کنند، بحث کنید:

• انتشار نشریه یا خبرنامه‌ی داخلی کودکان به صورت منظم.

• تهیه‌ی فیلمی از فعالیت‌های نوآموزان و تحویل آن به همه‌ی اولیا، به ویژه پدران.

• برگزاری کلاس‌های آموزش و توجیه خانواده‌ها با حضور مسئولان کودکان، کارشناسان و استادان پیش دبستانی.

• برگزاری اردوی کودکان گردی در یکی از روزهای تعطیل برای پدران.

• شناخت قابلیت‌های گوناگون پدران و استفاده از آن‌ها.

سایر روش‌های ممکن را به شیوه‌ی بارش مغزی دسته‌بندی کنید.